

Favente Sacro Sancto Numine.

Disputatio Physica.

De

M U N D O

Quæ

Approbante & consentiente Veneranda & amplissima
Facultate Philosophica, in Regia Academia Abo-
ensi publicè ventilanda proponitur.

P R A E S I D E,

P E T R O JOHANNIS
REFTELI O.

Respondente,

S V E N O N E J O N Æ G A R D I O

Smolando, S. R, Mis Stipendiario.

Ad diem Maij, in Auditorio Majore.

A B O A E,

Imprimebat PETRUS Wald/ Acad. Typog: 1651.

Ambo. 1651.

*Amplitudine, Reverentia, longo usu & experientia, Spe-
ctatissimis, Præstantissimis & Humanissimis VIRIS,*

DN. ANDREÆ KROKIO,

*Parlamenti Regij quod Aboæ est Assessori Consuliissimo,
Promotori suo indubitatissimo.*

DN. ERICO M. Falandro,

*Ecclesiæ D E O quæ Aboæ colligitur Comministro fidelissi-
mo, ut Nutritio propensiissimo: ita ad instar filialis amoris
cultu jugiter prosequendo.*

DN. ERICO Schwing/

*Per Legionem ordinis Equestris Logista prudentissimo
& Expeditissimo.*

DN. JACOBO WILstadio;

Advocato in Regio Aboënsi Judicio aequiss: & laudatissimo.

DN. JACOBO NICOLAI,

Militari Logista dexterimo & impigerrimo.

DN. MICHAELI Nachtergal/

*Templi Aboënsis Cathedralis Organista solertissimo &
peritissimo.*

*Dominis, Mecenatisbus, Fautorib' & benefactoribus
jugi observantia suspiciendis ac honorandis, hocce
Exercitium Academicum conserat & offert*

Author & Resp.

Sueno Jonæ Gardius.

I. N. J. C.

THE S I S I.

Cum in Mundo vivamus,

amplissimamq; ejus magnitudinem, sumam pulchritudinem, figuram & conformatiōnem tam splendidaṁ esse contempleremus: adeo, ut in sui admiratione nos omnes rapiat, decet ut altiori mentis indagine, eundem trutinemus^{suppositum}. Nam quæso, quid syavius? quidve jucundiū? quam hujus operis omnium pulcherrimi, ornatissimi & artificiosissimi cognitionem habere? Ideoq; etiam nos, pro rudi ingenij modulo, nonnulla problemata, ad hujus materiæ uberiorem illustrationem facientia, in medium proferemus. J E HOVA Trinunus, cuius laudem omnes nostræ meditationes & actiones, primariò intendere atq; respicere debent, conatibus nostris clementer benedicat & faveat. Oratio

II. Præciso longiori verborū ambitu, telam susceptā aggredimur, quæ feliciori successu ut extēdatur, & ad finē perducatur, vocabuli hujus prænotandæ & relectandæ ambiguitates, nè mentem distrahāt, erroremq; pariant.

III. (1.) Homonymiam spectemus. Vox mundi multplex & ambigua est; Nam non solum apud Oratores adjectivè, pro eo quod purum & purgatum est, & substantivè pro ornatu muliebri vel virili teste Columella. Sed etiam in Scholis Theologorum & Philosophorum variè adhuc usurpatur. Illorum acceptiones hic omitimus; horum autem recentemus seqq; vox mundi ac-

cipitur, 1. Pro omnibus à D E O condis, visibilibus & in
visibilibus, spiritualibus & corporeis, adeoq; ut etiam
Angeli & Dæmones mundi ambitu dicantur contineri,
(2.) Pro aliquâ mundi parte, utpote cœlo, & dicitur mû-
dus sive regio ætherea. (3.) Pro Cœlo & Elementis
simul & dicitur mundus elementaris². (4.) Pro Ele-
mentis tantum, & corporibus corruptilibus quæ in ijs
continentur. (5.) Pro solo homine, ut Arist: vocans
hominem μηρόκοσμον i. e. parvulum mundum: pro-
pterea quod in homine ferè omnia reperiantur, quæ
sunt in magno mundo. (6.) Pro ornatissimo hoc sy-
stmate, seu toto universo, ex omnibus corporibus na-
turalibus coagmentato, quam acceptationem præsentí
negotio maximè inservire censemus³.

IV. (2.) Etymologiam sive notationem nominis⁴.
Græcis dicitur κόσμος οὐρανὸς τε καιρού i. e. ornare ad
ornare. Latinis mundus à mundare: uterq; termino
elegantiam, pulchritudinem & ornatum significat:
Cum nihil sit elegantius, nihil pulchrius, nihil admirabilius totâ hâc machinâ. Tâm propter cœli & reliquo-
rum tubularium pulcherrimam faciem quam propter
omnium inter se ἐνταξιαν φύλιαν & κοινωνίαν. Ideoq;
rectè Arist: mundum perfectum esse dixit, lib. i. de cos-
lo cap: 1.

V. (3.) Synonymiam sive terminorum æquipol-
lentiam, secundum quam varias sortitus est appellatio-
nes⁵. Dicitur enim mundus alijs nominibus, κόσμος οὐρανός,
universum, & τὸ πᾶν, καὶ τὸ ὄλον, orbis &c. Univer-
sum nuncupatur propterea, quia mundus est instar sedis
amoenissimæ & capacissimæ, omnes D E I creatures, vi-
sibiles & corporeas continentis, ut notat Velcurio. Tὸ
πᾶν καὶ τὸ ὄλον dicitur; non ἀπλῶς, quasi extra hunc
visibi-

visibilem mundum, nulla sit rerum essentia, cum extra
cum etiam alia sint Dei creaturae, eaque plurimae & exi-
miæ, quales sunt Angeli, & beatiorum hominum men-
tes, & DEUS ipse, qui nullo loco est inclusus; sed quod
omnes res corporeas continet. Orbis vero propter
sphæricam figuram Arist: lib. i. de cœlo c. 5.

VI. Sint jam hæc breviter dicta de mundi voce, va-
rijsq; appellatio[n]ibus seu significationibus. Et ut hæc
pro ratione variant, ita variae ejus circumferuntur defini-
tiones (vel potius descriptiones) cum mundus sit ens
aggregatum, ad nullum per se spectans prædicamen-
tum. Non magis igitur de accurata participat definitio-
tione, quam ex exercitu, respub: & cætera similia. Pro
definitione igitur vera & reali, simus contenti aliquali
delineatione.

VII. Inter alias hujus rei delineationes, prout apud
Veteres & Neotericos reperiuntur plausibiles ac proba-
biles, has sequentes esse putamus, quæ pro substratæ ma-
teriæ enodatione proferantur.

VIII. Cic. lib. 2. de Natura Deor. habet hanc: Mun-
dus est quasi communis Deorum atque hominum domus
aut urbs utrorumque. Sed hæc potius Metaphoriae quæ-
dam est circumlocutio quam vera descriptio. Rectius
igitur rem tangit Scharfius dum lib. i. Special Phys cap.
i. mundum describit hunc in modum.

*Mundus est systema Cœli, Elementorum, & eorum
quæ in ijs continentur, à D E O ex nihilo creatum, in
sui gloriam & hominum utilitatem. Item Iohan-
nes Sperlingius lib. 9. pag. 1298.*

*Mundus est compages ordinata, ex omnibus corporibus
naturalib' coagmentata à D E O, propter Deum facta.*

IX. Comple&tuntur datæ duæ posteriores descrip-
tiones causas mundi, cùm internas, tūm externas².
Internæ sunt materia & forma. Materia sunt corpo-
ra naturalia omnia & singula, simplicia & mixta, anima-
ta & inanimata, vegetativa, sensibilia & rationalia.
Nota: Intelligimus hic materiam mundi constituti,
non verò constituendi, nam de hac re valet Versus:

Materiam noli querere nulla fuit.

Creavit enim D E US totum hoc universum, & creando
posuit, ubi antea nihil erat. Cujus rei meminit Dei
amanuensis Moses Gen. 1. In principio creavit D E US cæ-
lum & terram. Creare autem (stricto significatu) est
aliquid ex nihilo facere. Et creatio est produ&gio ex
non ente negativo, h. e. ex nihilo.

X. De Forma Mundi, variæ sunt sententiaz. Alij
enim formam mundi DEum esse asserunt; Alij animam
toti universo communem; Alij cœlum; Alij figuram
ejus; Alij elegantissimam totius universi ordinem.
Priorescum valde absurdæ sicut, quamvis priscis tempora-
ribus, gravissimi Philosophi pro ijsdem, præsertim ea
quaæ formam quandam communem mundo tribuit, stes-
terint, ut testatur Senn. lib. 2. cap. 1. de mundo. Nos
meritò una cum alijs reiçimus, & ultimam agnoscis-
mus bonam & veram, quaæ dicit, quod forma mundi, ni-
hil aliud sit, quam compages ordinatae: elegans ista,
& constans superiorum ac inferiorum corporum dispo-
sitio. Quâ res naturales, inter se connexæ sapientissi-
mè copulatae & distinctæ sunt. Eiusmodi dispositio-
nem esse formam mundi ex eo probatur, quod naturam
mundi constitutæ: Ita ut sine ea, nec esse, nec dici pos-
sit mundus³. Huc spretat, quod dicitur in scriptura:
D I U M omnia creasse in numero, pondere & mensura,
quibus

quibus partes universi sibi correspondent, ut sit iuxter eas
proportio tum ratione substantiarum, tum operationum.

XI. Causam efficientem mundi, ponimus ipsum
DEUM, fabricatorem & creatorem omnium rerum.
Nam is liberum pro suo beneplacito & voluntate, omnia quae in mundo sunt, ex nihilo primum creavit,
creata convenienter dispositus, disposita etiamnum pa-
ternè conservat & gubernat. Cum hæc assertione egre-
giè concordant verba Psalmi 135. v. 6. Quidquid plas-
cat sibi, JEHOVA fecit, in coelis & in terra, per maria
& omnes abyssos. Hinc argumentor.

Quicunq; liberrimè pro suo beneplacito & voluntate, omnia quae
in mundo sunt, ex nihilo primum creavit, creata convenienter
dispositus, disposita etiamnum paternè conservat & gubernat, is
verè omnium est creator. At DEUS liberrimè pro suo bene-
placito & voluntate, omnia quae in mundo sunt, ex nihilo primum
creavit, creata convenienter dispositus, disposita etiamnum pa-
ternè conservat & gubernat, E. DEUS verè est omnium rerum
creator. Robur hujos Syllogismi (si quo adhuc indiges-
at, putamus enim ex ijs quæ prius allata sunt, patere, rem
se se habere) circa ipsum disputationis conflictum, bo-
no cum DEO, sufficiens dabitur, cum hic brevitatè stu-
deamus. Hinc liquet Epicuræos in crassissimum incis-
isse errorem, pulcherrimum hoc mundi theatrum cœs-
eo atomorum confluxu genitum esse affirmantes. Re-
tius a. saniores Philosophi sentiunt, in hoc unicè con-
spirantes, quod hic mundus à DEO Opt: Max. tanquam
uno & primo principiore omnium principio (ut ait
Senn:) dependeat. Et August: de civit. Dei lib. II. c. 4.
mundus ipse, ornatissima sua mutabilitate & nobilitate
& visibilium omnium pulcherrima specie quodammodo
tacitus, & factum se esse, & non nisi à DEO ineffabiliter
atq;

atq; invisibiliter magno, & ineffabiliter & invisibiliter
pulchro, fieri se potuisse proelamat. Et Scal. exercit. 3.
discurrent, sic tandem concludit. Etenim si ejus nutu
gubernantur omnia (id quod nemo mentis compos ne-
gare potest) necessario sequitur eundem omnium fuisse
effectorem. Nam si non fecit: igitur ab alio factum
accepit, vel mutuo, vel comodato, vel vi, vel empti-
one, vel deposito, vel locato, vel legitima succe ssione,
vel in vacuam venerit possessionem, vel iussu, tanquam
minister, aut servus, aut mercenarius a Domino. Quia
omnia mera nugae sunt exq; impiæ.

XII. Finis mundi duplex est: Primarius & secun-
darius. Ille est gloria D E I. Ut enim D E U S est prima
causa mundi: ita etiam propter semetipsum omnia fe-
cit; nempe ut admirabilis hujus mundi machina, sic
quasi speculum rerum invisibilium, in quo DEum, alio-
quin invisibilem, contemplari liceat, ejusq; infinitam
potentiam, bonitatem & sapientiam concelebrare. Ad
hujus igitur laudem decantandam creata sunt omnia, jux-
ta Psal: 19. ¶ 2. Cœli enarrant gloriam Dei fortis, & opp
manuum ejus indicat expansum eorum. Et Psal: 148.
Laudate J E HOVAM cœlites, laudate eum in excelsis.
Laudate eum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes
exercitus ejus. Laudate eum sol & luna, laudate eum
omnes stellæ lucideæ. Laudate eum Cœli cœlorum, &
aque quæ supra hoc cœlum sunt positæ &c.

XIII. Hic, est ipse homo. Totum hunc mundum
in hominis usum creatum esse, facile qui vis non veter-
nosus universitatis contemplator deprehendit. Quod
itidem patet ex Gen: 1. v. 28. Imo & ipsi Angeli homini
inservire debent. Ut Psal: 91. v. 11. Heb: 1. v. 14. Hinc
non minus pulchre quam bene dixit Hermes Trismegi-

stus in lib. de pietate περὶ τὸν θεόν: διεύτερον ὁ κόσμος:
τρίτον ὁ ἀνθρώπος, ὁ κοσμός. δια τὸν ἀνθρώπον, ὁ δὲ
ἀνθρώπος, δια τὸν Θεόν, i.e. Primum Deus: Secundum mundus: Tertium homo. Mundus propter hominem. Homo propter Deum.

XIV. Etsi quædam videantur nobis noxia, utpote Scorpiones, serpentes, bufones, culices, pulices, cimices, &c. Quæ & alia ejusmodi a DEO T.O.M. creata, primo quidem intuitu, usum eorum ignorantibus videntur noxia & perniciosa: attamen sapienti prosunt omnia. Tuam hic accuses cœcitatem, Dei v. prædices providentiā, qui omnia ad usum tuum creavit. Nostram vituperemus improbitatē qui sæpè optimis creaturis abutimur, quas optimus creator nostro creavit bono. Nam nullum ens quâ tale in principio, per creationem malum productū est: Cum & ipse Diabolus quoad primævam originem sit bonus². Vedit n. Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Gen. 1. Sed ob Adami lapsū, & peccata quæ eum sequuta sunt, in poenam postmodum ordinata sunt. Dices: Quid utilitatis adferant hac noxia, abjecta & supervacanea animalcula post lapsū? R. A nostra ignorantia, ad negationem ipsius rei, cœcta est illatio. Nos vim & usum rei ignoramus, E. nullus datur. Qualis coniequentia? Deinde possunt cordati usus aliquos (quamvis nō omnes) talium animalculorū demonstrare. E.g. Inter tam multas res, voluit Deus etiam quæ noxiæ cententur extare: Quo nimis in illis, ut Dei potentia; ita justitia cuique; & severitas eluceret: Utitur namq; Deus rebus, nostra opinione malis, ad homines terrédos, exercendos, & pro meritis puniendos. Ut Levit. 26. y. 21. Quod si ambi ualveritis mecum temerè, & non acquieveritis, ut auscultetis mihi, tunc addam contra vos plagam septuplam, secun-

dum peccata vestra. Nam iniunctam in vos bestias agri,
ut orbent vos, excindeantes jumenta vestra, ac diminu-
entes vos: Adeò ut desolatæ reddantur viæ vestrae. In
pios verò quos ipse dignatur servare minime vim suam
excent. Exemplo sit Daniel, Paulus & alij. Deinde
in his quæ abjecta, supervacanea, adeoq; nullius momen-
ti putantur, semper aliquid abditum latet, magna dignu-
admiratione. Quamobrem, tām ad artificis Dī cele-
brandam gloriam & sapientiam, quām ad hominom a-
liquā (licet occultam) utilitatē comparata censeri debent.
Quām multa obsecro, vel parva & in speciem sordida,
etiam experimento damnosa, conspicuntur in aquis, aq-
ære & terris animalcula, stirpes, lapides: Et tn. qui peris-
ti sunt, ostendere possunt prodesse omnia adverius mor-
bos, venenosos halitus, aliaq; infinita incomoda: si que
verò sunt, quorum vis non dum est explorata: At voluit
Deus illa ipsa extare, quo homines solertes in disquiren-
do eorundem multiplici uisu se se moderatè exercerent ac
fatigarent, atq; ita Dei potentiam, bonitatem ac sapien-
tiam assyvererent omni tempore, ac in singulis rebus co-
templari & observare. Etenim nihil est, in quo D E U S
aliquam suæ potentiae vim non voluerit apparere. Libet
de creaturis quæ superfluæ reputātur, verba Aug: ex lib.
1. Gen. contra Manichœos cap. 16, adscribere. Faretur me-
nescire mures & ranæ, quare creatæ sint, aut muscæ &
vermiculi: Video tn. omnia in suo genere pulchra esse:
Et unde eveniant non intelligi, nisi à summa mensura, &
nunero, & ordine, quæ in ipsa Dei sublimitate & in-
commutabili atq; æterna consistunt.

XV. Cum mundus sit ens aggregatum, & rationem
habeat totius; non incomodè dispeli potest in suas par-
tes seu regiones, quas continet tres juxta veteres: Supre-

mam.

mam, medianam & infimam. In primo loco posuerunt fulgida corpora, utpote altra, stellas, planetas & ipsum cœlum. In medio ignem & aërem, in quo conspicimus collectas nubes. In infinito, terram & aquā (quæ unum constituunt globum) & omnia corpora quæ in illis continentur. A Sperlingio a. dividitur mundus in superiorem & inferiorem. Illa est compages ordinata è corporibus coelestibus coagmentata, & in hâc aquæ supra cœlestes, cœlū & stellæ sunt collocatae. Hæc est compages ordinata, è corporibus subcoelestibus coagmentata. Hæc elementa & omnia mixta complectitur. Ubi summa imis (verba sunt Sperlingij) ima summis, singula singulis, ita copulavit manus altissimi, ut ne minimam quidem vacuo reliquerit rimulam. Omnia etiam tantâ disposita sunt sapientiâ, ut mira passim fulgeat agentium & patientium similitudo ac discretiuitudo. Longissima nobis cum dies est, longissima apud Antipodes nox est. Longissima nobis cum nox est, longissima illis dies est. Nobis cum testas, illis hyems. Nobis cum hyems, illis æstas. Nobis cum dies, illis nox. Nobis cum nox, illis dies.

XVI. Hactenus naturam Mundi, per causas & divisiones cognovimus: restant jam nonnullæ ejus affectiones videndæ, quæ sunt 1. Unitas. 2. Perfectio. 3. Quantitas. 4. Figura. 5. Situatio. 6. Duratio temporalis. 7. Corruptibilitas.

XVII. Mundum unum esse, testatur Scal: exercit. 6. Se&c. 2. dum ait: Mundus non est unus, unione formæ informantis, sicut necq; unione materiae, sed unione primi principij efficientis & finis, propterea quod ab uno, & ad unum omnia. Arist: 12. Metaph: dicit mundum unum esse propter unionem partium inter se. Connimb: 2. lib. 1. de Cœlo c. 8. art. 3. Mundum unum esse, ordine & harmonia partium quibus constat, quæ omnes ad commune bonum totius universi con�irant.

XVIII. Sic alij saniores, tūm Philosophi, tūm Theologī in hoc consentiunt quod mundus sit unus. Non nondantur duo aut tres, multò mīnus plures mundi: sed unius falterō hic aspectabilis, in quo vivimus. Hinc testatur Scriptura S. DE U M non creasse mundos, sed mundum singulariter sic dictum. Et C H R I stum missum esse in mundum, satisfecisse pro mundo, non pro mundis, tanquam multis. Licet non inficiamur, D Eum sumā suā omnipotentiā potuisse plures mundos creare, modo sic ejus M ējestati visum fuislet.

XIX. Sicuti hunc mundum unum esse credimus: ita quoq; eundem perfectum asserimus. A perfecto enim artifice est formatus. Et sicut is est sapientissimus: ita etiam juxta illam suam sapientiam producere voluit illud, quod optimum & perfectissimum est. Itaq; ei nihil deest, neq; in varietate. Omnes enim entium gradus continet. Neq; in ordine: In tanta enim rerum diversitate insignis apparet ordo, resq; singulæ suis locis convenienter sunt dispositæ. Sic Plato in Timæo, mundum celebrat perfectissimum, non quidem, quia D E U S perfectiorem creare non possit; sed quia debita perfectione præditus est. Alias etiam res creatæ quævis perfectæ dici possunt, quando seorsim & extra collationem spectantur. Sic in quantitate totus mundus est perfectus, qvum omnem in se contineat quantitatem.

XX. Quantitas mundi est omnium capacissima, finita tamen & certis limitibus constans: quia mundus quoddam aggregatum, ex pluribus partibus quæ finitæ sunt, E. infinitum constituere nequeunt. Præterea est ens dependens; Omne autem quod ab alio dependet, est finitum. Sic Coelum & aquæ supræcelestes certis limitibus circumscripta sunt; Alias enim lineaæ à centro ductæ

ductæ in infinitum distarent. Hinc itaq; dixit Philosophus lib. 1. de Cœlo, quod extra hoc universum, nulla est magnitudo, nullum tempus, nullus locus, nullum corpus. Quinitatem mundi sequitur figura.

XXI. Eiugram mundi, juxta commune suffragium omnium ferè Philosophorum, sphæricam seu circularem esse putamus, cum ea maximè sit stabilis, & mutationi minus obnoxia, perfectissima unioni ac conjunctioni quam maximè accommoda. In confirmationem hujus rei, solent præterea adducere hanc rationem: Quod coæli partes æ qualiter à terra distent, ita ut nulla pars sit superior, nulla depressio.

XXII. Sitatio ab Arist: lib. 2. de cœlo i. cap. sex differentijs positionum constituitur; quæ differentiæ, partim ab ipsa natura commonstrantur, ut sursum & deorsum. Partim ab arbitratu hominum dependent, ut dextrum & sinistrum, ante & retro.

XXIII. Nota: veritati maxime consentaneum esse dari Antipodes, (quorum nientio facta est) in th. 15. Cum mundi figura sit rotunda, & per conseqq; quoq; terra; omnino videtur statuendum, quod æque infra, quam circa nos; item, tam ante, quam post, nec non quoad dextrum & sinistrum homines habitent. Nec metues mus nè capite eant antipodes, vel in cœlum labantur; cum non minus illi, ac nos, suis pedibus terræ innitantur & capitibus illorum non minus quam nostris cœlum superstet; & gravia quoq; apud eos de deorsum tendant.

XIV. Duratio mundi non est æterna, sed temporalis. Nos nihil movet qd Arist: & ejus lequaces hac de questione cœluerint, cū ex religiōis nostræ institutis edoceamur: Mundum hunc à DЕo T. O. M. in principio creatū esse, cui n; tutius credamus, quādo mund⁹ sit creat⁹ quām qui

illum fecit, D E O? Quid multis? tota natura clamitat
(ut loquitur Jacob. M.) se aliquando factam & creatam
esse. Quod ipsem et Spiritus S. testatur Job. 12. v. 7.8. &
9. Interroga jumenta & docebunt te, & volatilia cœli &
indicabunt tibi. Loquere terræ, & respondebit tibi, &
narrabunt pisces maris. Quis ignoret, quod omnia hæc
manu Domini fecerit? jam quidquid factum est, sua cau-
sa efficiente posterius est. Statuere autem aliquid esse
factum, & simul æternum, apertam videtur implicare
contradictionem. Nam quod factum est, aliquando
non fuit, & per conseqq: initium habet, atq; sic soli D E O
duratio æternitatis competit, & nulli creaturæ.

XXV. Et licet Aristoteli (tanquam Ethnico extra
pomœrium Ecclesiæ constituto) creatio mundi ignota
fuerit; penè omnes tamen Philosophi qui ante ejus tem-
pora floruere, in hac suæ sententia: Mundum eâ fas-
cie quam nunc habet, non ab æterno, sed initio tempo-
ris extitisse, ut Trismegistus, ex cuius fontibus universa
Græcia bibisse fertur.: Ita Musæus, ita Linus, ita Epi-
charmus, ita Hesiodus, ita Homerus & Democritus Za-
tara Chaldæus Praeceptor Phytagoræ & alij. Adde,
quod non solum firmis argumentis moti (que tamen
brevitatis causa omittimus) Ethnici statuerunt mundum
cœpisse; Verum longius progreди tentarunt, tempus
creationis ex naturæ cursu indagare se posse, arbitrantes
ac statuentes mundum creatum esse tempore vernali.
Quod autem attinet gravissimam hanc controversiam
que gravissimos Theologos & Philosophos multum ex-
ercuit; An sz mundus tempore vernali; an v. autum-
nali creatum sit; certum est ab utraq; parte reperiri
magni ponderis argumenta, que dum quis perpendit,
non habens evidens subsidium quod ex sacris literis o-
sten-

stendat, cui calculum suum addat: difficulter hic se se
extricabit.

XXVI. Etsi nemo rerum naturalium indagatorum
interitum mundi acutissimè indagādo, evidenter eundē
futurum ostendere possit. Non tamen defuisse priscis
temporibus, qui illum aliquando contingere statuere,
certū est. Omisis alijs: P acet verba Cic. lib. 2. de nat:
Deor: Et Senecæ lib. de consolatione ad Martiam affer-
re, quæ sic habent. Cum tempus advenerit, quo se
mundus renovaturus extingvet, sidera sideribus occurs-
rent; & omni flagranti materia uno igne, quidquid
nunc ex disposito lucet, ardebit. Sic Ovidius lib. 9.
Metamorph:

— tempus.

Quo mare, quo tellus, corruptaque regia coeli,
Ardeat, & quando moles operosa laboret.

Quidam rem proprius, attingere fategerunt, putantes cer-
tum tempus posse demonstrari. Sic refert Plato in Phi-
lebo, (teste J. M.) inquiens: in sexto millenario mundus
destruētur.. Potest etiam addi dictum cujusdam Eliæ,
quod extat in libris Thalmudicis: Duo millia inane:
Duo millia lex: Deo Millia M E S S I A S. Sed utrum hi,
& alij naturalium scrutatores, & interitum mundi, &
tempus ipsum quo intereat, vel aliquo modo significa-
verint, vel saltem significare allaboraverint, parum tn,
vel potius nihil hic praesitare: Nam sine luce verbi Di-
vini, hic later lavatur.. Nos verò verbo Dei edociti, ut
mundum originem habuissimus, ex Sacris literis novimus:
Ita eadem solæ nobis fidem faciunt eum interitum.

Tempus verò ipsum nos omnes latet. Quoniam
fidei est artculus, non rationis factus.

Co-

Corollaria.

AN Mundus habeat formam substantialem? Neg.

2. An Mundus interitus secundum substantiam, an verò secundum accidentia? prius videtur verosimilius.

3. An Mundus senescat, viresq; naturæ langueant? Neg.

4. An ignis elementaris supra aërem sub concavo luna existat? Resp. Affirmativa plurimis placet; interim tñ. pro negativa firmæ rationes militare videntur.

5. An magi se ipsos, vel alios homines convertere possint in lupos & similia animalia? N.

6. An Magi furcis aut scopis insidentes ad convicula sua transportantur? N.

7. An aqua frigiditatem unquam deponat? N.

8. An DÆus Pater in S. S. T. prima persona possit dici causa resp. filij, quāvis filius à Patre sit genitus? N.

9. An natura faciat saltum? Negatur.

10. An rationibus Philosophicis ostendi possit mundum non esse æternum? Aff. D.

11. An aqua sit Elementum humidissimum? Aff.

12. An Philosophus falce mittat in alienam messem dum probationes interdum petit à S. S.a? Neg.